

25 lat razem:

*polsko-niemiecka współpraca transgraniczna.
Próba podsumowania, perspektywy na przyszłość*

25 Jahre zusammen:

*die deutsch-polnische grenzüberschreitende Zusammenarbeit.
Bestandsaufnahme und Ausblick*

Spis treści

DLACZEGO DOBRE SĄSIEDZTWO MA ZNACZENIE? Paweł Kurant	3
TRZEBA SPOGLĄDAĆ W PRZYSZŁOŚĆ Wywiad z Adamem Hamryszczakiem	5
GRANICA JAKO SZANSA Adriana Skorupska	8
WYBRANE PROJEKTY PROGRAMU WSPÓŁPRACY INTERREG PL-SN 2014-2020	13

Inhalt

WARUM IST GUTE NACHBARSCHAFT SO VON BEDEUTUNG? Paweł Kurant	3
ZUGLEICH MÜSSEN WIR IN DIE ZUKUNFT SCHAUEN Interview mit Adam Hamryszczak	5
GRENZE ALS CHANCE Adriana Skorupska	8
AUSGEWÄHLTE PROJEKTE DES KOOPERATIONSPROGRAMMS INTERREG PL-SN 2014-2020	13

25 lat razem: polsko-niemiecka współpraca transgraniczna. Próba podsumowania, perspektywy na przyszłość
25 Jahre zusammen: die deutsch-polnische grenzüberschreitende Zusammenarbeit. Bestandsaufnahme und Ausblick

Wydawca:

Wspólny Sekretariat Programu Współpracy
INTERREG Polska – Saksonia 2014 – 2020
ul. Św. Mikołaja 81, 50-126 Wrocław
e-mail: kontakt@plsn.eu, strona: www.plsn.eu

Tekst, Redakcja:

Wspólny Sekretariat

Fotografie:

Wspólny Sekretariat, Ministerstwo Rozwoju RP

Opracowanie graficzne, skład, druk:

Omikron Sp. z o.o.

Zakończenie redakcji:

styczeń 2017

Herausgeber:

Gemeinsames Sekretariat des Kooperationsprogramms
INTERREG Polen – Sachsen 2014 – 2020
ul. Św. Mikołaja 81, PL 50-126 Wrocław, Polen
E-Mail: kontakt@plsn.eu, Webseite: www.plsn.eu

Text, Redaktion:

Gemeinsames Sekretariat

Bilder:

Gemeinsames Sekretariat, Ministerium für Entwicklung (Polen)

Gestaltung, Satz, Druck:

Omikron Sp. z o.o.

Redaktionsschluss:

Januar 2017

WARUM IST GUTE NACHBARSCHAFT SO VON BEDEUTUNG?

Paweł Kurant

Wenn man die Beziehungen ansieht, die in den Gebieten herrschen, die unmittelbar an den Grenzen zwischen Staaten in der Welt liegen, kann man feststellen, dass diese Gebiete nicht gerade zu den besonders ruhigen gehören. Gerade in diesen Regionen häufen sich die Spannungen, kommt es zu zahlreichen Konflikten und Rivalitäten zwischen den oftmals gegensätzlichen Interessen der benachbarten Völker. An vielen Stellen an den Grenzen wurden Mauern und Sperren errichtet, die zusätzlich von bewaffneten Soldaten bewacht werden. Für die Bewohner dieser Gebiete ist die Nachbarschaft der Grenze ein reales Problem im täglichen Leben, es kann die Bewegungsfreiheit, eine Geschäftstätigkeit und die Entwicklungsperspektiven einschränken.

Es sei daran erinnert, dass vor noch nicht allzu langer Zeit, an der Wende der 80er und 90er Jahre des 20. Jahrhunderts, zu den Regionen, in denen eine besonders hohe Spannung zu verspüren war, das Gebiet an der polnisch-deutschen Grenze gehörte. Die Änderungen des Gesellschaftssystems, die in jenen Jahren in Mitteleuropa vor sich gingen, wurden von der ganzen Welt mit angehaltenem Atem beobachtet. Der Kommunismus ging unter, es begann eine schwierige Zeit der Transformation. In Polen fanden freie Parlamentswahlen statt. Zugleich gab es auf der anderen Seite der Oder Bestrebungen, die zwei deutschen Staaten zu vereinen. Man sah große Begeisterung, aber zugleich war da eine Unsicherheit in Bezug auf die weitere Richtung der Veränderungen sowie ihrer Auswirkungen für beide Gesellschaften und ihrer gegenseitigen Beziehungen spürbar.

Heute, 25 Jahre nach diesen Ereignissen, sind Polen und Deutschland Mitglieder der NATO und der Europäischen Union und befinden sich im Schengener Raum, was eine völlige Aufhebung der gewöhnlichen Kontrolle des Personen- und Güterverkehrs an der gemeinsamen Grenze zur Folge hatte. Deutschland ist schon seit vielen Jahren der wichtigste Handelspartner Polens. Gleichzeitig nimmt Polen als der größte Staat Mitteleuropas und der zweitgrößte Nachbar der BRD eine Schlüsselposition für die Entwicklung der deutschen Wirtschaft ein. Die grenzübergreifenden Beziehungen, und somit der grenznahe Raum, machten eine Art Revolution durch – aus den am Rande liegenden und rückständigen Gebieten, in denen die Kriminalität blühte, werden sowohl für Investoren, als auch für Touristen immer attraktivere Gebiete. Die Flüsse Oder und Lausitzer Neiße, die die Grenze zwischen Polen und Deutschland bilden, hören auf zu teilen, werden zu einer Achse der Zusammenarbeit und gemeinsamer Projekte. Die Veränderungen sind nicht nur an den Grenzübergängen sichtbar, an denen die Kontrollstellen verschwunden sind, sondern auch an der Mentalität der Bewohner beider Staaten. Der Rückgang der Bedeutung der Grenze hatte zur Folge, dass sich die Einflusszone solcher Städte wie Berlin oder Szczecin (Stettin) erweitert hat und somit die Randlage der auf der anderen Seite der Grenze liegenden Regionen aufgehoben wurde. Hunderte Menschen fahren auch aus den polnischen Grenzregionen täglich zur Arbeit und zum Studium nach Berlin, und viele Menschen, die in Stettin arbeiten, haben in

DLACZEGO DOBRE SĄSIEDZTWO MA ZNACZENIE?

Paweł Kurant

Obserwując relacje panujące na terenach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie granic między państwami na świecie można stwierdzić, że obszary te nie należą do szczególnie spokojnych. To właśnie w tych regionach kumulują się napięcia, dochodzi do większej liczby konfliktów oraz rywalizacji pomiędzy często sprzecznymi interesami sąsiadujących ze sobą narodów. W wielu miejscach na granicach zbudowano mury i zasieki, które dodatkowo pilnowane są przez uzbrojonych żołnierzy. Dla mieszkańców tych terenów sąsiedztwo granicy stanowi realny problem w codziennym życiu, może ograniczać swobodę poruszania się, prowadzenia działalności gospodarczej oraz perspektywy rozwoju.

Trzeba pamiętać, że jeszcze nie tak dawno, bo na przełomie lat 80. i 90. XX wieku do regionów, w których wyczuwane było szczególnie wysokie napięcie, należało pogranicze polsko-niemieckie. Zmiany ustrojowe, które zachodziły w tamtych latach w Europie Środkowej, z zapartym tchem obserwował cały świat. Komunizm upadał, rozpoczęła się trudny czas transformacji. W Polsce przeprowadzono wolne wybory parlamentarne. Jednocześnie po drugiej stronie Odry realizowane były działania zmierzające do zjednoczenia dwóch państw niemieckich. Obserwowany był duży entuzjazm, ale jednocześnie wyczuwalna była niepewność o dalszy kierunek zmian oraz ich efekty dla obu społeczeństw i ich wzajemnych relacji.

Dzisiaj, po 25 latach od tych wydarzeń, Polska i Niemcy są członkami NATO i Unii Europejskiej oraz znajdują się w strefie Schengen, co skutkowało całkowitym zniesieniem zwykłej kontroli przepływu osób i towarów na wspólnej granicy. Niemcy już od wielu lat są najważniejszym partnerem handlowym Polski. Jednocześnie Polska, jako największe państwo Europy Środkowej oraz drugi co do wielkości sąsiad RFN, zajmuje kluczowe miejsce dla rozwoju niemieckiej gospodarki. Relacje transgraniczne, a tym samym sam obszar pogranicza przeszły swoistą rewolucję – z terenów peryferyjnych i zacofanych, na których kwitła przestępczość, stają się coraz bardziej atrakcyjne zarówno dla inwestorów, jak i turystów. Rzeki Odra i Nysa Łużycka, które wyznaczają granicę między Polską a Niemcami, przestają dzielić, stając się osią współpracy i wspólnych projektów. Zmiany widoczne są nie tylko na przejściach granicznych, skąd zniknęły punkty kontrolne, ale także w mentalności mieszkańców obu państw. Spadek znaczenia granicy sprawił, że poszerzyła się strefa oddziaływania takich miast jak Berlin lub Szczecin, niwelując tym samym peryferyjność regionów położonych po drugiej stronie granicy. Setki osób dojeżdżają codziennie do pracy i na studia do Berlina także z polskich regionów nadgranicznych, zaś wiele osób pracu-

jących w Szczecinie zamieszkało w przygranicznych miejscowościach po niemieckiej stronie. Dzisiaj Polacy i Niemcy wiedzą o sobie coraz więcej i rozumieją potrzeby drugiej strony. Brak zainteresowania, wyobcowanie, a często także konflikty i liczne stereotypy zastępowane są przez partnerskie relacje, które z kolei przekuwane są na mniejsze i większe inicjatywy współpracy polsko-niemieckiej realizowane w ramach wspólnych projektów samorządów, organizacji społecznych, a także samych mieszkańców.

Kluczową rolę w tym procesie odgrywają programy wspierające finansowo i instytucjonalnie pojawiające się idee współpracy polsko-niemieckiej. Bez wątplenia do najważniejszych tego rodzaju mechanizmów należą programy współpracy transgranicznej INTERREG, w ramach których możliwe jest uzyskanie dofinansowania (nawet 85%) ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na projekty o bardzo różnorodnej tematyce. Aktualnie wsparcie dedykowane jest projektom z zakresu dziedzictwa naturalnego i kulturowego, mobilności regionalnej, edukacji transgranicznej, oraz wsparcia relacji instytucjonalnych. Tylko w Programie Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020 do dyspozycji potencjalnych wnioskodawców dostępnych jest 70 mln EUR na dofinansowanie wspólnych, polsko-saksońskich projektów. Jednocześnie należy pamiętać, że bieżąca perspektywa jest kontynuacją wcześniej wdrażanych programów, które były wspierane przez środki Unii Europejskiej. Łącznie w ramach mechanizmu INTERREG w latach 2006-2013 na rozwój pogranicza polsko-saksońskiego trafiło ponad 130 mln EUR. Do tej kwoty należy jeszcze doliczyć środki przedakcesyjne PHARE, które przyznawane były na projekty polsko-niemieckie w latach 90. Warto w tym miejscu także wspomnieć o Euroregionie Nysa-Neiße-Nisa, który nieprzerwanie od 1991 r. wspiera rozwój współpracy na trójstyku polsko-niemiecko-czeskim.

Dobre sąsiedztwo to dobra współpraca, dobra współpraca to z kolei szansa na rozwój, wzajemne zrozumienie i szacunek dla interesów drugiej strony. Unia Europejska niesie z sobą wiele cennych wartości, a jedną z nich jest bez wątpienia możliwość budowania dojrzałych relacji w obszarach pogranicza i stosunków między państwowych. Granica przestaje być przeszkodą, a staje się osią współpracy, wokół której realizowane są wspólne interesy, projekty współpracy oraz rozwijane są partnerskie stosunki międzyludzkie.

Paweł Kurant, Kierownik Wspólnego Sekretariatu Programu Współpracy INTERREG Polska – Saksonia 2014-2020

Dyskusja panelowa „Dlaczego partnerską współpracę transgraniczną warto rozwijać?” podczas konferencji rocznej Programu Współpracy INTERREG Polska- Saksonia 2014-2020 z okazji 25. rocznicy podpisania Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy.

Podiumsdiskussion „Partnerschaft über die Grenze: eine Erfolgsgeschichte, die weitergeht!” während der Jahresveranstaltung des Kooperationsprogramms INTERREG Polen – Sachsen 2014-2020 anlässlich des 25. Jahrestages des deutsch-polnischen Nachbarschaftsvertrages.

den grenznahen Orten auf der deutschen Seite Wohnung gefunden. Heute wissen die Polen und Deutschen des Grenzgebiets immer mehr über sich und verstehen die Bedürfnisse der anderen Seite. An die Stelle mangelnden Interesses, des Gefühls der Fremdheit und oft auch Konflikte und zahlreicher Stereotype treten partnerschaftliche Beziehungen, die ihrerseits zur Entstehung gemeinsamer Projekte lokaler Behörden, gesellschaftlicher Organisationen und auch der Einwohner und als kleinere und größere Initiativen der polnisch-deutschen Zusammenarbeit umgesetzt werden.

Eine Schlüsselrolle in diesem Prozess spielen die Programme, die finanziell und institutionell die entstehenden Ideen der polnisch-deutschen Zusammenarbeit unterstützen. Zweifellos gehören zu den wichtigsten derartigen Mechanismen die Programme der grenzübergreifenden Zusammenarbeit INTERREG, im Rahmen derer die Möglichkeit besteht, einen finanziellen Zuschuss (sogar bis zu 85 %) aus den Mitteln des Europäischen Fonds für Regionale Entwicklung für Projekte von sehr unterschiedlicher Thematik zu bekommen. Gegenwärtig gilt diese Förderung Projekten aus dem Bereich des Natur- und Kulturerbes, der regionalen Mobilität, der grenzübergreifenden Bildung sowie der Förderung der umfassend verstandenen institutionellen Beziehungen. Allein im Programm der Zusammenarbeit INTERREG Polen – Sachsen 2014 – 2020 stehen potentiellen Antragstellern 70 Mio. EUR zur Kofinanzierung gemeinsamer, polnisch-sächsischer Projekte zur Verfügung. Zugleich sei daran erinnert, dass die aktuelle Perspektive eine Fortsetzung früher umgesetzter Programme ist, die durch Mittel der Europäischen Union gefördert worden sind. Insgesamt kamen 2006-2013 im Rahmen des Mechanismus INTERREG zur Entwicklung des Gebiets an der polnisch-sächsischen Grenze über 130 Mio. Euro zum Einsatz. Diesem Betrag hinzuzurechnen sind noch die Mittel aus PHARE vor dem Beitritt, die für polnisch-deutsche Projekte in den 90er Jahren bewilligt worden waren. An dieser Stelle sei auch an die Euroregion Nysa-Neiße-Nisa erinnert, die ununterbrochen seit 1991 die Entwicklung der Zusammenarbeit an dem polnisch-deutsch-tschechischen Dreiländereck fördert.

Gute Nachbarschaft das ist gute Zusammenarbeit, gute Zusammenarbeit wiederum ist eine Chance für Entwicklung, gegenseitiges Verständnis und Achtung für die Interessen der anderen Seite. Die Europäische Union bringt viele wertvolle Werte mit sich, und einer davon ist zweifellos die Möglichkeit, reife Beziehungen in den Grenzgebieten und den zwischenstaatlichen Beziehungen aufzubauen. Die Grenze hört auf ein Hindernis zu sein und wird zu einer Achse der Zusammenarbeit, um die herum gemeinsame Interessen, Projekte der Zusammenarbeit verwirklicht werden und partnerschaftliche zwischenmenschliche Beziehungen entwickelt werden.

Paweł Kurant, Geschäftsleiter des Gemeinsamen Sekretariats des Kooperationsprogramms INTERREG Polen – Sachsen 2014-2020

Adam Hamryszczak – Wiceminister Rozwoju RP
Adam Hamryszczak – Stellv. Minister für Entwicklung (Polen)

TRZEBA SPOGLĄDAĆ W PRZYSZŁOŚĆ

Wywiad z Adamem Hamryszczakiem
Polskie Ministerstwo Rozwoju RP

NEW EASTERN EUROPE: 25 rocznica podpisania Traktatu o dobrym sąsiedztwie to dobra okazja do podsumowania wspólnych osiągnięć na pograniczu polsko-niemieckim. Po tylu latach współpracy wiele się zmieniło. Jak ta współpraca wpłynęła na relacje między Polakami i Niemcami?

ADAM HAMRYSZCZAK: Ostatnie 25 lat to bez wątpienia czas intensywnego rozwoju polsko-niemieckiej współpracy. Szczególnie jest to widoczne na obszarze pogranicza. Tereny niegdyś peryferyjne, dotknięte problemami ekonomicznymi i społecznymi związanymi z transformacją ustrojową i gospodarczą, stały się atrakcyjne dla inwestorów. Ze względu na walory naturalne, również turyści coraz chętniej odwiedzają regiony znajdujące się po obu stronach Odry i Nysy Łużyckiej. Tak dynamiczny rozwój nie byłby możliwy bez wsparcia Unii Europejskiej.

W pogranicze zostały zaangażowane spore środki – od instrumentów przedakcesyjnych, jak Phare CBC, po programy krajowe i regionalne oraz programy INTERREG. Te ostatnie instrumenty początkowo wspierały przede wszystkim modernizację i budowę infrastruktury, z czasem zaś rozwój tzw. współpracy miękkiej.

ZUGLEICH MÜSSEN WIR IN DIE ZUKUNFT SCHAUEN

Interview mit Adam Hamryszczak
Ministerium für Entwicklung (Polen)

NEW EASTERN EUROPE: Der 25. Jahrestag der Unterzeichnung des Vertrags über gute Nachbarschaft ist eine gute Gelegenheit, ein Resümee der gemeinsamen Errungenschaften an der polnisch-deutschen Grenze zu ziehen. Nach so vielen Jahren der Zusammenarbeit hat sich viel verändert. Wie hat diese Zusammenarbeit die Beziehungen zwischen Polen und Deutschen beeinflusst?

ADAM HAMRYSZCZAK: Die letzten 25 Jahre sind zweifellos eine Zeit der intensiven Entwicklung der polnisch-deutschen Zusammenarbeit. Besonders sichtbar ist das im grenznahen Raum. Die einst am Rand liegenden Gebiete, durch die gesellschaftliche Transformation von wirtschaftlichen und sozialen Problemen betroffenen Gebiete wurden für Investoren attraktiv. Aufgrund der natürlichen Vorzüge besuchen auch Touristen immer häufiger die Regionen beiderseits der Oder und Lausitzer Neiße. Eine so dynamische Entwicklung war nicht ohne Unterstützung der Europäischen Union möglich.

Im grenznahen Raum wurden erhebliche Mittel investiert – von Instrumenten vor dem Beitritt wie Phare CBC bis hin zu nationalen und regionalen Programmen sowie INTERREG-Programmen. Letztere unterstützten vor allem die Modernisierung und Ausbau der Infrastruktur, später dann die Entwicklung der sogenannten weichen Zusammenarbeit.

Celem projektów jest zarówno poprawa jakości i warunków życia, jak również budowa wspólnoty interesów, która ma wzmocnić atrakcyjność tego obszaru. Granica, która dzieliła oba narody, dzisiaj, między innymi dzięki programom INTERREG, generuje kolejne pomysły na wspólne projekty. Jednocześnie realizacja przedsięwzięć transgranicznych coraz bardziej zbliża mieszkańców obu krajów. Przewyciężane są kolejne bariery interkulturowe, łamane stereotypy, budowana jest wspólna tożsamość regionalna.

W jakich obszarach udało się osiągnąć największe efekty?

Jest ich wiele – od dwustronnych relacji gospodarczych, inicjatyw kulturalnych po współpracę w dziedzinie edukacji, w szczególności polsko-niemiecką wymianę młodzieży. To między innymi wprowadzenie wspólnego biletu euroregionalnego – EuroNeiße Ticket, powstanie szlaku aktywnego spędzania czasu – Przygoda z Nysą, czy rewitalizacja wpisanego na listę światowego dziedzictwa UNESCO Parku Mużakowskiego. Współpracują także szpitale oraz służby mundurowe.

Nie można zapominać o odbywających się każdego roku licznych przedsięwzięciach lokalnych i regionalnych, których inicjatorami są zarówno samorządy, jak i instytucje społeczne. Dzięki nim współpraca polsko-niemiecka staje się coraz bardziej intensywna i pozwala na zbliżanie się naszych narodów. Dużą rolę w koordynowaniu tego procesu odgrywają Euroregiony – stowarzyszenia gmin i powiatów po obu stronach granicy. Wdrażają one finansowany ze środków programów INTERREG, Fundusz Małych Projektów, w ramach którego możliwe jest uzyskanie grantu unijnego na realizację inicjatyw kierowanych bezpośrednio do mieszkańców pogranicza tzw. *people-to-people*. Na polsko-niemieckim pograniczu działa najstarszy polski Euroregion Nysa, który w 2016 r. obchodził 25-lecie swojego istnienia.

Czy polsko-niemieckie sąsiedztwo możemy uznać za dojrzałe?

Realizacja projektów współfinansowanych ze środków INTERREG opiera się w głównej mierze na zasadzie partnerskiej współpracy pomiędzy instytucjami z różnych państw. Budowane w ten sposób partnerstwa bardzo często składają się z kilku lub nawet kilkunastu instytucji. Nie jest to proces łatwy. Wymaga czasu i cierpliwości oraz konsekwencji w dążeniu do celu. Potrzebna jest też odpowiedzialność, zaufanie i wzajemny szacunek. Jednym z licznych przykładów modelowej współpracy jest Europa Miasto Zgorzelec-Görlitz. Obejmuje ona takie dziedziny jak transport publiczny, kultura, edukacja czy bezpieczeństwo. Przykład Zgorzelca i Görlitz, ale także innych partnerskich miast i gmin pokazuje, że raz rozpoczęta współpraca jest zazwyczaj kontynuowana i rozwijana o realizację kolejnych przedsięwzięć i osiągnięcie coraz bardziej złożonych celów.

Jakie perspektywy rysują się przed nami?

Współpraca polsko-niemiecka, realizowana przy wsparciu programów transgranicznych, potrzebuje coraz większej koncentracji oraz specjalizacji. Wybrano obszary priorytetowe, do których zaliczono wspieranie wspólnego dziedzictwa naturalnego i kulturowego, mobilność regionalną, edukację transgraniczną oraz rozwój współpracy instytucjonalnej. Tylko w programie INTERREG Polska-Saksonia do dyspozycji jest 70 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Jednocześnie cały czas trzeba spoglądać w przyszłość. Jesteśmy przekonani, że na przestrzeni kolejnych lat prowadzo-

Ziel der Projekte ist sowohl die Verbesserung der Qualität und der Lebensbedingungen, als auch die Errichtung einer Interessengemeinschaft, die die Attraktivität dieses Gebiets erhöhen soll. Die Grenze, die einst beide Völker trennte, generiert heute, unter anderem dank der INTERREG-Programme; neue Ideen für gemeinsame Projekte. Zugleich bringt die Durchführung von grenzüberschreitenden Vorhaben die Bewohner beider Länder einander immer näher. Weitere interkulturelle Barrieren werden beseitigt, Vorurteile überwunden, eine gemeinsame regionale Identität wird aufgebaut.

Auf welchen Gebieten konnten die größten Ergebnisse erreicht werden?

Da gibt es viele – von bilateralen Wirtschaftsbeziehungen, kulturellen Initiativen bis hin zur Zusammenarbeit im Bildungswesen, insbesondere der polnisch-deutsche Jugendaustausch. Da gibt es unter anderem die Einführung einer gemeinsamen euroregionalen Fahrkarte – das EuroNeiße Ticket, die Entstehung eines Weges der aktiven Freizeitgestaltung – „Abenteuer Neiße“, oder die Revitalisierung des zum UNESCO-Weltkulturerbe gehörenden Muskauer Parks. Auch Krankenhäuser oder Uniform tragende Dienste arbeiten zusammen.

Nicht zu vergessen die jedes Jahr stattfindenden zahlreichen lokalen und regionalen Vorhaben, deren Initiatoren sowohl die Kommunen, als auch gesellschaftliche Institutionen sind. Dadurch wird die polnisch-deutsche Zusammenarbeit immer intensiver und führt zu einer weiteren Annäherung unserer Völker. Eine große Rolle bei der Koordinierung dieses Prozesses spielen die Euroregionen – Zusammenschlüsse der Gemeinden und Kreise auf beiden Seiten der Grenze. Sie verwirklichen den aus Mitteln der INTERREG-Programme finanzierten Fonds für Kleine Projekte, wodurch es möglich ist, eine Förderung zur Realisierung von Initiativen bekommen, die direkt für die Einwohner der Grenzgebiete bestimmt sind, *people-to-people* genannt. Im polnisch-deutschen Grenzraum gibt es die älteste polnische Euroregion Neiße, die 2016 ihr 25-jähriges Bestehen feierte.

Können wir die polnisch-deutsche Nachbarschaft als gereift ansehen?

Die Realisierung von Projekten, die aus INTERREG-Mitteln kofinanziert werden, basiert hauptsächlich auf dem Prinzip der partnerschaftlichen Zusammenarbeiten zwischen Einrichtungen der verschiedenen Staaten. Eine so errichtete Partnerschaft setzt sich sehr oft aus mehreren oder sogar mehr als einem Dutzend Institutionen zusammen. Das ist kein leichter Prozess. Er braucht Zeit und Geduld sowie Konsequenz, will man ein Ziel erreichen. Dazu braucht man auch Verantwortungsgefühl, Vertrauen und gegenseitige Achtung. Eines der zahlreichen Beispiele der als Modell dienenden Zusammenarbeit ist die Europa-Stadt Zgorzelec-Görlitz. Sie umfasst solche Gebiete wie öffentlicher Nahverkehr, Kultur, Bildung oder Sicherheit. Das Beispiel von Zgorzelec und Görlitz, aber auch anderer Partnerstädte und-gemeinden zeigt, dass die begonnene Zusammenarbeit in der Regel durch die Realisierung weiterer Vorhaben und die Erreichung immer höherer Ziele fortgesetzt und weiterentwickelt wird.

Welche Perspektiven zeichnen sich vor uns ab?

Die polnisch-deutsche Zusammenarbeit, die mit Unterstützung der grenzübergreifenden Programme realisiert wird, braucht immer größere Konzentration und Spezialisierung. Es wurden bevorzugte Gebiete ausgesucht, zu denen die Förderung des gemeinsamen natürlichen und kulturellen Erbes, regionale Mobilität, die grenzübergreifende Bildung sowie die Entwicklung der institutionellen Zusammenarbeit gehörten. Allein im INTERREG-Programm Polen-Sachsen stehen 70 Mio. Euro aus dem Europäischen Fonds zur Regionalentwicklung zur Verfügung.

na będzie dyskusja dotycząca wyboru obszarów, które staną się kluczowe dla dalszego optymalnego i odpowiedzialnego rozwoju polsko-niemieckiego pogranicza. Już teraz przegląd wszystkich tematów problematycznych oraz wymagających pogłębionej analizy, prowadzony jest na bieżąco przez Polsko-Niemiecką Komisję Międzyrządową, w której zasiadają przedstawiciele m.in. administracji centralnej i regionalnej oraz euroregiony.

W jaki sposób powinny być kształtowane programy transgraniczne? Czy projekty powinny się koncentrować na obszarach strategicznych Unii Europejskiej takich, jak innowacje i efektywność energetyczna? Czy odpowiadają na bieżące problemy społeczne danego pogranicza, tj. zapewnienie nowych miejsc pracy czy pomoc w rozwiązywaniu problemów związanych z napływem uchodźców?

Programy transgraniczne powinny w pierwszej kolejności odpowiadać na wspólne problemy, z jakimi borykają się mieszkańcy pogranicza. Jednocześnie mogą być realizowane przedsięwzięcia w zakresie wspierania innowacji w firmach funkcjonujących na obszarze pogranicza, rozwijania transgranicznego rynku pracy, jak również projekty poruszające ważne problemy społeczne. Najważniejsze jest jednak przeprowadzenie dokładnej analizy potrzeb obszaru, którego dotyczy działania konkretnego programu oraz wytyczenie ambitnych, ale jednocześnie realnych do osiągnięcia celów.

Określenie najważniejszych priorytetów na kolejne lata umożliwi szeroka dyskusja na temat efektów ostatnich 25 lat współpracy polsko-niemieckiej. Proces ten należy przeprowadzić w sposób zrównoważony i odpowiedzialny, wsłuchując się w głosy płynące od środowisk i instytucji działających w obszarze nadgranicznym. Przy podejmowaniu decyzji nie można zamykać się w urzędach oraz bazować tylko na danych statystycznych. Należy prowadzić stały przegląd potrzeb oraz reagować możliwie szybko na zmieniające się uwarunkowania.

Współpraca transgraniczna przybiera różne formy instytucjonalne – od funkcjonujących już ponad 25 lat polsko-niemieckich euroregionów po powstające w ostatnich latach Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej. Jak wykorzystać potencjał tego rodzaju inicjatyw w obszarze pogranicza polsko-saksońskiego?

Wszelkie formy instytucjonalne, które porządkują transgraniczne relacje oraz inicjują pomysły na projekty współpracy są cenne i powinny być wspierane. Ważne jest, by model zastosowany do rozwiązania konkretnego problemu, był zawsze gruntownie przeanalizowany i dostosowany do adresata planowanych działań, skali przedsięwzięcia oraz będących w dyspozycji środków finansowych. Należy pamiętać o realnych potrzebach pogranicza i jego mieszkańcach – projekty mają służyć przede wszystkim rozwojowi ich wzajemnych relacji oraz rozwiązywaniu faktycznych problemów.

Współpraca realizowana w ramach euroregionów ma w Europie ugruntowaną pozycję. Należy jednak wciąż poszukiwać nowych form kooperacji. Do takich z pewnością należą Europejskie Ugrupowania Współpracy Terytorialnej – podmioty celowe, o charakterze ponadgranicznym, które dzięki posiadanej osobowości prawnej mogą realizować konkretne i jasno zdefiniowane interesy w imieniu swoich członków.

Zugleich müssen wir in die Zukunft schauen. Ich bin überzeugt, dass in den nächsten Jahren über die Wahl der Gebiete diskutiert werden wird, denen eine Schlüsselrolle für die weitere optimale und verantwortungsvolle Entwicklung des polnisch-deutschen grenznahen Raums zukommen wird. Schon jetzt werden alle problematischen Themen, die vertieft analysiert werden müssen, von der Polnisch-Deutschen Regierungskommission besprochen, in der Vertreter u.a. der zentralen und regionalen Administration sowie der Euroregionen sitzen.

Wie sollten die grenzüberschreitenden Programme gestaltet werden? Sollten sich Projekte auf solche strategischen Bereiche der Europäischen Union konzentrieren wie Innovationen und Energieeffizienz? Geben sie Antwort auf die aktuellen gesellschaftlichen Probleme des jeweiligen Grenzgebiets, d.h. Sicherung neuer Arbeitsplätze oder Hilfe bei der Lösung der Probleme im Zusammenhang mit dem Flüchtlingsstrom?

Die grenzüberschreitenden Programme sollten in erster Linie Antwort geben auf die gemeinsamen Probleme, mit denen die Bewohner der Grenzgebiete zu kämpfen haben. Zugleich können Vorhaben zur Förderung von Innovationen in den im Grenzgebiet tätigen Firmen realisiert werden, die Entwicklung des grenzüberschreitenden Arbeitsmarktes, als auch Projekte, die wichtige soziale Probleme aufgreifen. Am wichtigsten ist jedoch eine genaue Analyse der Bedürfnisse des Gebiets, die Wirkung eines konkreten Programms betreffend sowie, sich ehrgeizige, aber zugleich real erreichbare Ziele zu setzen.

Die wichtigsten Prioritäten für die nächsten Jahre zu setzen ermöglicht eine breite Diskussion zu den Ergebnissen der letzten 25 Jahre der polnisch-deutschen Zusammenarbeit. Dieser Prozess ist ausgewogen und verantwortungsvoll zu führen, wobei auf die Stimmen gehört werden sollte, die aus den Bevölkerungskreisen und Einrichtungen kommen, die im grenznahen Raum aktiv sind. Bei Beschlüssen darf man sich nicht in den Ämtern einschließen und sich nur auf statistische Daten stützen. Die Bedürfnisse müssen ständig überprüft und möglichst schnell muss auf die sich ändernden Verhältnisse reagiert werden.

Die grenzübergreifende Zusammenarbeit nimmt verschiedene institutionelle Formen an – von den schon seit mehr als 25 Jahren funktionierenden polnisch-deutschen Euroregionen bis hin zu den in den letzten Jahren entstehenden Europäischen Gruppierungen der Territorialen Zusammenarbeit. Wie kann das Potential derartiger Initiativen im polnisch-sächsischen grenznahen Raum genutzt werden?

Sämtliche institutionellen Formen, die die grenzübergreifenden Beziehungen ordnen sowie Ideen für Projekte zur Zusammenarbeit initiieren, sind wertvoll und verdienen unterstützt zu werden. Wichtig ist, dass das Modell, das zur Lösung eines konkreten Problems zur Anwendung kommt, immer gründlich analysiert und an den Adressaten der geplanten Maßnahmen, die Größe des Vorhabens sowie die zur Verfügung stehenden finanziellen Mittel angepasst wird. Es müssen die realen Bedürfnisse des Grenzgebiets und seiner Bewohner bedacht werden – die Projekte sollen vor allem der Entwicklung ihrer gegenseitigen Beziehungen sowie der Lösung tatsächlicher Probleme dienen.

Die von den Euroregionen realisierte Zusammenarbeit hat in Europa eine feste Position. Es muss jedoch stets nach neuen Formen der Kooperation gesucht werden. Dazu gehören mit Sicherheit die Europäischen Gruppierungen der Territorialen Zusammenarbeit – Zwecksobjekte, mit grenzüberschreitendem Charakter, die dank ihrer Rechtspersonalisierung konkrete und klar definierte Interessen im Namen ihrer Mitglieder realisieren können.

GRANICA JAKO SZANSA

Adriana Skorupska

Spółeczności lokalne mieszkające blisko granic państwowych są najbardziej narażone na pozytywne i negatywne oddziaływanie istnienia granic państwowych. W wyniku długoletnich wojen, przesuwania granic państwowych, zmian ludnościowych obszary te zwane są „bliznami historii”. Z drugiej strony doświadczenia historyczne oraz sytuacja społeczno-gospodarcza sprawia, że właśnie tutaj najbardziej odczuwa się potrzebę współpracy, pokonywania granic i stąd obszary te zwie się mostami do zjednoczonej Europy, czy też laboratoriami integracji. Na granicach dzieją się procesy prowadzące do integracji europejskiej, ale też wskazujące na procesy jej zagrażające.

Współpraca transgraniczna w Europie to ciągły proces, który prowadzi nie tylko do poprawy sytuacji ekonomicznej, ale też do lepszego rozumienia siebie nawzajem. Należy nieustannie pracować nad utrzymaniem więzi, do budowania coraz to nowych przyjaznych relacji, dzięki czemu minimalizuje się skutki międzynarodowych kryzysów.

Okres powojenny

Charakterystyczną cechą regionów przygranicznych, położonych na peryferiach swoich państw jest niższy poziom wskaźników ekonomicznych w porównaniu z ich centrami. W okresie powojennym bliskie doświadczenie wojny, nastawienie na rozwój gospodarek narodowych prowadziły do słabszego zaludnienia terenów blisko granic i koncentracji inwestycji w regionach centralnych. Dla niedoinwestowanych regionów przygranicznych dodatkową barierę rozwoju stanowiła granica.

Dlatego, pomimo wciąż bolesnych wspomnień wojennych, zła sytuacja gospodarcza w krajach Europy Zachodniej po II wojnie światowej i chęć zapobiegania przyszłym konfliktom między narodami stały się głównymi impulsami nawiązania kontaktów społeczności lokalnych z terenów pogranicza. To właśnie inicjatywy oddolne stały się początkiem wieloletniego procesu integracji europejskiej.

Początek popularnego do dziś ruchu miast partnerskich dało nawiązanie kontaktu między samorządami z niemieckiego Ludwigsburga i francuskiego Montbéliard w 1947 r. Wśród ważnych czynników sprzyjających była zarówno bliskość geograficzna, jak też podobny poziom rozwoju i bliskość problemów. Idea współpracy międzynarodowej na poziomie lokalnym, między zwykłymi mieszkańcami w Europie Zachodniej bardzo szybko zyskiwała popularność. W 1951 r. grupa burmistrzów powołała Radę Gmin Europy. Organizacja z czasem poszerzyła swoje działania także o regiony i przyjęła nazwę Rada Gmin i Regionów Europy.

Lata 50-te to także początek współpracy transgranicznej na poziomie regionów. Wśród głównych przesłanek nawiązywania współpracy były zarówno kwestie polityczne, jak i eko-

GRENZE ALS CHANCE

Adriana Skorupska

Lokale Bevolkerungen, die in der Nähe von Staatsgrenzen wohnen, unterliegen am stärksten positiven und negativen Einflüssen des Bestehens von Staatsgrenzen. Im Ergebnis langer Kriege, des Verschiebens von Staatsgrenzen, Bevölkerungswchsel werden diese Gebiete auch als „Narben der Geschichte“ bezeichnet. Auf der anderen Seite führen die historischen Erfahrungen sowie die soziale und wirtschaftliche Lage dazu, dass das Bedürfnis nach Zusammenarbeit man hier am stärksten verspürt wird, das Bedürfnis, die Grenzen zu überwinden, und daher werden diese Gebiete Brücken zum vereinten Europa genannt, oder auch Laboratorien der Integration. An den Grenzen gehen Prozesse vor sich, die zur europäischen Integration führen, aber auch auf Prozesse hinweisen, die sie bedrohen.

Die grenzüberschreitende Zusammenarbeit in Europa ist ein ständiger Prozess, der nicht nur zu einer Verbesserung der wirtschaftlichen Lage führt, sondern auch zu einem besseren gegenseitigen Verständnis. An der Erhaltung der Verbindungen, an der Errichtung immer neuer freundschaftlicher Beziehungen muss unaufhörlich gearbeitet werden, wodurch die Folgen internationaler Krisen minimiert werden.

Die Nachkriegszeit

Ein charakteristisches Merkmal der grenznahen Regionen, die an den Rändern ihrer Staaten liegen, ist das niedrigere Niveau der Wirtschaftszahlen im Vergleich zu ihren Zentren. In der Nachkriegszeit führten die noch nahe Erfahrung des Krieges, die Einstellung auf die Entwicklung von nationalen Wirtschaften zu einer schwächeren Besiedlung der grenznahen Gebiete und einer Konzentration der Investitionen in den zentralen Regionen. Für die unzureichend investierten grenznahen Regionen war die Grenze ein zusätzliches Entwicklungshindernis.

Deshalb wurden, trotz der immer noch schmerzhaften Kriegserinnerungen, die schlechte wirtschaftliche Lage in den Ländern Westeuropas in der Nachkriegszeit und der Wunsch, künftigen Konflikten zwischen den Völkern vorzubeugen, die wichtigsten Beweggründe für die Aufnahme von Kontakten zwischen den lokalen Bevolkerungen aus den Grenzgebieten. Und eben diese Initiativen von unten standen am Anfang eines Jahrzehnte dauernden Prozesses der europäischen Integration.

Den Anfang für die bis heute populäre Bewegung der Partnerstädte machte die Aufnahme eines Kontaktes zwischen den Kommunalverwaltungen aus dem deutschen Ludwigsburg und dem französischen Montbéliard im Jahre 1947. Zu den wichtigen und begünstigenden Faktoren gehörte sowohl die geografische Nähe, als auch ein ähnlicher Entwicklungsstand und ähnliche Probleme. Die Idee der internationalen Zusammenarbeit auf lokaler Ebene, zwischen den einfachen Bürgern in Westeuropa gewann bald an Popularität. Im Jahre 1951 gründete eine Gruppe von Bürgermeister den Rat der Gemeinden Europas. Die Organisation erweiterte im Laufe der Zeit ihren Wirkungsbereich auch auf Regionen und nahm die Bezeichnung Rat der Gemeinden und Regionen Europas an.

nomiczne. Obszary położone przy granicach państwowych cechowały zwykle trudna sytuacja społeczno-ekonomiczna (wysokie bezrobocie) oraz słabo rozwinięta infrastruktura transportowa. Podobne problemy stały się impulsem do nawiązania współpracy przez regiony leżące wokół miast Enschede (Holandia) i Gronau (Niemcy). Utworzony został w 1958 r. pierwszy związek transgraniczny – o nazwie Euregio, od którego wzięło się określenie euroregion.

Mimo traumy po II wojnie światowej, to społeczeństwo niemieckie było najbardziej aktywną stroną w podejmowaniu kontaktów zagranicznych. Impulsem było pokonywanie barier związanych z istnieniem granicy oraz rozwiązywanie bieżących problemów wspólnych dla sąsiadujących narodów. Liczył się także kontekst społeczny. Bezpośrednie kontakty służyły poznawaniu się, przełamywaniu uprzedzeń, budowaniu od nowa relacji między narodami jeszcze niedawno pozostającymi w stanie wojny.

Wśród kolejnych regionów szukających bliższych więzi były jednostki terytorialne na pograniczu niemiecko-holenderskim, niemiecko-francuskim oraz wśród państw skandynawskich. W latach 80-tych współpraca rozszerzyła się na regiony hiszpańskie, portugalskie i greckie, a od lat 90-tych na kraje z Europy Środkowej i Wschodniej.

Wsparcie Rady Europy

Oddolne inicjatywy, inspirowane lokalnymi potrzebami wyprzedzały projekty międzyrządowe i regulacje prawne. Pierwsze uregulowania przygotowane zostały przez Radę Europy. Natomiast pierwszym dokumentem świadczącym o zainteresowaniu Rady Europy współpracą transgraniczną była rezolucja 15 Konferencji europejskiej władz lokalnych w sprawie integracji regionów przygranicznych z 1969 r. Najważniejszym jednak dokumentem, obowiązującym do dziś, jest Europejska Konwencja Ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi, przyjęta w Madrycie 21 maja 1980 r. Poza wymiarem prawnym Konwencja ma też wymiar praktyczny. Obok tekstu właściwego umieszczone zostały wzory umów, porozumień i statutów dla różnych form współpracy. Pięć lat później uchwalono Europejską Kartę Samorządu Terytorialnego, w której podkreśla się prawo społeczności lokalnych do współpracy ze społecznościami innych państw oraz do przystępowania do zrzeszeń międzynarodowych. Polska ratyfikowała obie konwencje odpowiednio w 1993 r. i w 1994 r., a zasady Karty zostały uwzględnione w polskiej konstytucji z 1997 r.

Przy Radzie Europy działa też organ przedstawicielski jednostek terytorialnych Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych, który pełni funkcję doradczą, ale wśród swych zadań ma też promowanie i wspieranie międzynarodowych kontaktów samorządów.

Wsparcie Unii Europejskiej

W przypadku ówczesnej Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej pierwsze wzmianki o potrzebie osiągnięcia spójności regionalnej pojawiły się w preambule Traktatu Rzymskiego (1957 r.), ale faktyczne działania wspierające działania na rzecz polityki regionalnej pojawiły się wraz z utworzeniem Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, którego zadaniem było wsparcie finansowe dla najsłabiej rozwiniętych regionów, wśród których były tereny pogranicza. Problem zmniejszenia

Die fünfziger Jahre sind auch der Beginn der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit auf der Ebene der Regionen. Zu den hauptsächlichlichen Voraussetzungen für die Aufnahme einer Zusammenarbeit gehörten sowohl politische, als auch wirtschaftliche Fragen. Die an den Staatsgrenzen liegenden Gebiete waren gewöhnlich durch eine schwierige sozial-ökonomische Situation gekennzeichnet (hohe Arbeitslosigkeit) sowie eine schwach entwickelte Transportinfrastruktur. Ähnliche Probleme gaben den Anstoß für die Aufnahme der Zusammenarbeit zwischen den Regionen um die Städte Enschede (Holland) und Gronau (Deutschland). 1958 wurde der erste grenzüberschreitende Verbund – mit der Bezeichnung Euregio, von der Bezeichnung Euroregion abgeleitet wurde.

Trotz des Traumas nach dem 2. Weltkrieg war die deutsche Bevölkerung die aktivste Seite bei der Aufnahme von internationalen Kontakten. Den Impuls dafür gab die Überwindung der Barrieren aufgrund der Existenz der Grenze sowie die Lösung der laufenden, den benachbarten Völkern gemeinsamen Probleme. Eine Rolle spielte auch der soziale Kontext. Die direkten Kontakte dienten dem Kennenlernen, der Überwindung von Vorurteilen, der Errichtung neuer Beziehungen zwischen den Völkern, die sich noch kurz vorher im Kriegszustand befanden.

Zu den weiteren Regionen, die nähere Beziehungen suchten, gehörten die territorialen Einheiten an der deutsch-holländischen Grenze, der deutsch-französischen sowie zwischen den skandinavischen Ländern. In den 80er Jahren erweiterte sich die Zusammenarbeit auf spanische, portugiesische und griechische Regionen, und seit den 90er Jahren auf die Länder Mittel- und Osteuropas.

Unterstützung durch den Europarat

Initiativen von unten, inspiriert durch die lokalen Bedürfnisse, gingen internationalen Projekten und rechtlichen Regelungen voraus. Erste Regelungen wurden durch den Europarat vorbereitet. Das erste Dokument hingen, das das Interesse des Europarates an der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit zum Ausdruck brachte, war die Resolution der 15. Konferenz der europäischen Gebietskörperschaften zur Integration der Grenzregionen von 1969. Das wichtigste Dokument jedoch, das bis heute gültig ist, ist die Europäische Rahmenvereinbarung über die grenzüberschreitende Zusammenarbeit zwischen den Gemeinschaften und den territorialen Gebietskörperschaften, die am 21. Mai 1980 in Madrid angenommen worden war. Neben der rechtlichen Bedeutung hat die Konvention auch eine praktische Bedeutung. Neben dem eigentlichen Text wurden Muster von Verträgen, Vereinbarungen und Satzungen für verschiedene Formen der Zusammenarbeit angebracht. Fünf Jahre später wurde die Europäische Charta der Territorialen Selbstverwaltung beschlossen, in der das Recht der lokalen Bevölkerungen auf Zusammenarbeit mit Bevölkerungen anderer Staaten betont wird sowie das Recht, internationalen Vereinigungen beizutreten. Polen hat beide Konventionen entsprechend 1993 und 1994 ratifiziert, und die Regeln der Charta fanden Eingang in der polnischen Verfassung von 1997.

Beim Europarat gibt es auch ein Vertretungsorgan der territorialen Einheiten – den Kongress der Lokalen und Regionalen Gebietskörperschaften, der eine Beratungsfunktion hat, aber zu seinen Aufgaben gehört auch die Förderung und Unterstützung internationaler Kontakte der Selbstverwaltungen.

Unterstützung durch die Europäische Union

Im Falle der damaligen Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft tauchten erste Bemerkungen darüber, dass es nötig wäre, einen re-

dysproporcji między regionami został też wspomniany w Jednolitym Akcie Europejskim z 1987 r., ale większe znaczenie miał traktat z Maastricht (1992 r.) i powołanie Komitetu Regionów, który jako organ doradczy Unii, stał się zgromadzeniem przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych państw UE.

Rosnącemu znaczeniu współpracy transgranicznej towarzyszył wzrost roli podmiotów pozapaństwowych w stosunkach międzynarodowych. Samorządy lokalne i regionalne dążąc do współpracy ze swoimi odpowiednikami z różnych państw, chciały zaspokoić swoje potrzeby, interesy, prestiż, ale też bezpieczeństwo. Społeczności lokalne uzyskały głos w UE poprzez Komitet Regionów, ale także poprzez różnego rodzaju zrzeszenia międzynarodowe zrzeszające przedstawicieli władz samorządowych. Międzynarodowe sieci, poza możliwością wymiany informacji, stały się też ważnymi ośrodkami na promocję poszczególnych miast, regionów oraz idei demokracji lokalnej. Pełnią też obecnie rolę lobbingsową szczególnie w instytucjach Unii Europejskiej. Wśród silnych organizacji, zrzeszających regiony nadgraniczne jest *Association of European Border Regions*.

Na tak szybki wzrost znaczenia współpracy na poziomie samorządowym wpływ miały procesy polityczne na kontynencie. Zmiany w charakterze granic międzypaństwowych, jak i w pojmowaniu suwerenności pozwoliły na otwarcie granic, co z kolei wpłynęło na siłę kontaktów. Istnieje silna zależność między szczelnością granic a intensywnością współpracy. Z jednej strony widoczne są oddolne naciski społeczności lokalnych na potrzebę współpracy po dwóch stronach granicy państwowej, z drugiej natomiast procesy integracyjne pozwalające na otwarcie granic przekładają się na większą intensywność transgranicznych kontaktów.

Bardzo ważnym momentem dla rozwoju współpracy transgranicznej, także z polskiego punktu widzenia, było uruchomienie specjalnych funduszy przez UE na rozwój tych kontaktów. Pierwsze programy Interreg ruszyły na początku lat 90-tych. Kraje Europy Środkowej i Wschodniej także mogły uczestniczyć w unijnych programach współpracy transgranicznej, najpierw, jako regiony graniczących z krajami unijnymi, potem, jako kraje kandydujące, a następnie kraje członkowskie.

Europa Środkowa i Wschodnia na przykładzie Polski

Przemiany, jakie nastąpiły na przełomie lat 80 i 90-tych pozwoliły na bardzo dynamiczny rozwój współpracy transgranicznej także w Europie Środkowej i Wschodniej. Na przykładzie Polski widać, jak doświadczenia z zachodniej części kontynentu przesunęły się na wschód. Pierwsze euroregiony, które powstawały na zachodniej i południowej granicy Polski, były inicjatywami oddolnymi. Powołanie pierwszego – Euroregionu Nysa – na pograniczu polsko-niemieckim-czeskim w 1991 r. – wzbudziło początkowo obawy polskich polityków, którzy w strukturze ponadgranicznej widzieli zagrożenie dla integralności państwa.

Poprzez nawiązywanie kontaktów zagranicznych samorządy i społeczności lokalne działają w granicach swoich kompetencji. Mogą wpływać na sytuację społeczno-ekonomiczną swojego regionu czy miasta, mogą też być jednym z narzędzi polityki zagranicznej prowadzonej przez rządy, nigdy jednak nie będą alternatywą dla działań państwowych podmiotów – rządu.

W przypadku pogranicza polsko-niemieckiego obawiano się ponadto, że przeszkodą może być różnica w rozwoju po-

gionalnego Zusammenhalt zu schaffen, in der Präambel der Römischen Verträge (1957) auf, aber tatsächliche Maßnahmen, die die Aktivitäten für eine Regionalpolitik unterstützen, tauchten zusammen mit der Schaffung des Europäischen Fonds für Regionale Entwicklung auf, dessen Aufgabe darin bestand, die am schwächsten entwickelten Regionen finanziell zu unterstützen, wozu die Grenzgebiete gehörten. Das Problem der Verringerung der Disproportionen zwischen den Regionen wurde auch in der Einheitlichen Europäischen Akte von 1987 erwähnt, aber größere Bedeutung hatte der Vertrag von Maastricht (1992) und die Gründung eines Komitees der Regionen, das als Beratungsorgan der EU zu einer Versammlung der Vertreter der lokalen und regionalen Gebietskörperschaften der EU-Mitgliedsstaaten wurde.

Die wachsende Bedeutung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit war begleitet von einer wachsenden Rolle der außerstaatlichen Subjekte in den internationalen Beziehungen. Lokale und regionale Selbstverwaltungen, die eine Zusammenarbeit mit ihren Äquivalenten aus den verschiedenen Staaten anstrebten, wollten ihre Bedürfnisse, Interessen, ihr Prestige, aber auch die Sicherheit befriedigen. Die lokalen Gemeinschaften erhielten eine Stimme in der EU durch das Komitee der Regionen, aber auch durch die vielfältigen internationalen Vereinigungen, die Vertreter der Selbstverwaltungsorgane in sich vereinten. Internationale Netzwerke, wurden, außer der Möglichkeit des Informationsaustausches, auch zu wichtigen Zentren für die Förderung der einzelnen Städte, Regionen und Ideen der lokalen Demokratie. Sie spielen heute eine Lobbyrolle besonders in den Institutionen der Europäischen Union. Zu den starken Organisationen, die die Grenzregionen vereinen, gehört die *Association of European Border Regions*.

Auf eine so rasche Zunahme der Bedeutung der Zusammenarbeit auf der Ebene der Selbstverwaltungen hatten die politischen Prozesse auf dem Kontinent Einfluss. Die Veränderungen im Charakter der zwischenstaatlichen Grenzen, als auch bei dem Verständnis von der Souveränität gestatteten es, die Grenzen zu öffnen, wodurch wiederum die Kontakte an Stärke gewannen. Es besteht eine starke Abhängigkeit zwischen der Dichte der Grenzen und der Intensität der Zusammenarbeit. Einerseits ist der Druck von unten seitens der örtlichen Gemeinschaften zur Zusammenarbeit auf beiden Seiten der Staatsgrenze sichtbar, andererseits übertragen sich die Integrationsprozesse, die eine Öffnung der Grenzen zulassen, in eine größere Intensität der grenzüberschreitenden Kontakte.

Ein sehr wichtiges Moment für die Entwicklung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit war, auch aus polnischer Sicht, die Schaffung spezieller Fonds durch die EU zur Entwicklung dieser Kontakte. Die ersten Interreg-Programme kamen Anfang der 90er Jahre in Gang. Die Länder Mittel- und Osteuropas konnten auch an den EU-Programmen der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit teilhaben, zuerst als Regionen, die an EU-Länder angrenzten, danach als kandidierende Länder, und anschließend als Mitgliedsstaaten.

Mittel- und Osteuropa am Beispiel Polens

Die Veränderungen, die sich an der Wende der 80er und 90er Jahre vollzogen, gestatteten eine sehr dynamische Entwicklung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit auch in Mittel- und Osteuropa.

Am Beispiel Polens ist zu erkennen, wie sich die Erfahrungen aus dem westlichen Teil des Kontinents nach Osten verschoben. Die ersten Euroregionen, die an der West- und Südgrenze Polens entstanden waren, waren Initiativen von unten. Die Gründung der

obu stronach granicy. Duża dynamika współpracy szybko jednak stała się impulsem wzrostu gospodarczego.

Bardzo dynamicznie rozwinęła się też współpraca na pograniczu południowym, gdzie nie było już obaw ze strony polskiego rządu, a partnerzy byli sobie bliscy kulturowo, społecznie i gospodarczo. Inaczej rozwinęła się współpraca na wschodniej granicy. Euroregiony były powoływane z inicjatywy odgórnej, obejmowały większe tereny, a współpraca rozwijała się wolniej.

Wspólne działania szczególnie na granicy zachodniej i południowej stała się bardzo ważnym etapem w przygotowaniach do członkostwa Polski w UE, a następnie wejścia do strefy Schengen. Z kolei aktywność na pograniczu wschodnim poza wymiarem lokalnym stała się elementem polityki sąsiedzkiej Unii Europejskiej.

Nowe formy i instrumenty współpracy

Współpraca transgraniczna w latach 60-80-tych XX w. koncentrowała się na poprawie sytuacji społeczno-kulturalnej i gospodarczej wspólnot zamieszkujących tereny pogranicza. Skupiano się na sprawach związanych z tranzytem, przejściami, kontrolą graniczną, ochroną środowiska, rozwojem lokalnego handlu i usług, walce z bezrobociem, ochronie zdrowia oraz turystyce. Obecnie coraz więcej uwagi poświęca się współdziałaniom w zakresie przepływu innowacji, wiedzy i technologii.

Coraz większy nacisk kładzie się na współdziałanie w specjalistycznych dziedzinach, następuje koncentracja na tematycznych formach współpracy. Dotyczy to zarówno zrzeczeń międzynarodowych jak i aktywności transgranicznej. Obok podmiotów takich jak Stowarzyszenie Regionów Europy (Assembly of European Regions), które nastawione jest na dyskusję i wymianę informacji z różnych dziedzin powstały tematyczne sieci. Przykładem mogą być zrzeczenia zajmujące się szeroko pojętą energetyką i ochroną środowiska (Climate Alliance, Porozumienie Burmistrzów, sieć Energy Cities, czy Renewable Energy Regions Network) lub też nastawione na wymianę wiedzy i wzmacnianie innowacyjności (European Regions for Research and Innovation Network – ERRIN).

Odpowiadając na potrzeby związane ze współpracą transgraniczną, ale też zgodnie z celami polityki spójności Unia Europejska na początku XXI w. stworzyła nowy instrument prawny umożliwiający samorządom, ale też innym podmiotom państwowym i pozapaństwowym, tworzenie grup współpracy posiadających osobowość prawną. Możliwość powoływania Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej (EUWT) została wprowadzona Rozporządzeniem (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej, znove-lizowanym w dniu 17 grudnia 2013 r.

Obecnie zarejestrowane są 62 ugrupowania. Większość powstała w wyniku sformalizowania lub zinstytucjonalizowania struktur już istniejących, w tym na fundamencie euroregionów. Niektóre tworzone są by zarządzać korytarzem lub szlakiem transportowym a inne określonym obiektem. Przykładem ostatniej sytuacji jest jeden z najbardziej znanych projektów – The Cerdanya Cross-Border Hospital EGTC na pograniczu francusko-hispańskim. Celem utworzonego w 2010 r. ugrupowania było dokończenie budowy i wspólne zarządzanie szpitalem znajdującym się na granicy obu państw. Wśród zrzeszonych podmiotów są zarówno jednostki państwowe – francuskie Ministerstwo Zdro-

ersten – der Euroregion Neiße – im polnisch-deutsch-tschechischen Grenzraum im Jahre 1991 – rief anfangs Befürchtungen der polnischen Politiker hervor, die in der grenzübergreifenden Struktur eine Bedrohung für die Integrität des Staates sahen.

Durch die Anknüpfung von internationalen Kontakten sind die lokalen Selbstverwaltungen und Gemeinschaften innerhalb der Grenzen ihrer Kompetenzen tätig. Sie können auf die sozial-ökonomische Situation ihrer Region oder Stadt Einfluss nehmen, können auch eines der Instrumente der von den Regierungen betriebenen Außenpolitik sein, nie jedoch werden sie eine Alternative für das Wirken von staatlichen Subjekten – der Regierung – sein.

Im Falle des polnisch-deutschen Grenzgebiets befürchtete man darüber hinaus, dass der Unterschied in der Entwicklung auf beiden Seiten der Grenze ein Hindernis sein könnte. Die hohe Dynamik der Zusammenarbeit wurde jedoch rasch zu einem Impuls des wirtschaftlichen Wachstums.

Sehr dynamisch entwickelte sich auch die Zusammenarbeit im Grenzgebiet im Süden, wo es keine Befürchtungen seitens der polnischen Regierung gab, und die Partner sich auch kulturell, sozial und wirtschaftlich näher standen. Anders entwickelte sich die Zusammenarbeit an der Ostgrenze. Die Euroregionen waren auf Initiative von oben entstanden, sie umfassten größere Gebiete und die Zusammenarbeit entwickelte sich langsamer.

Die gemeinsamen Aktivitäten wurden besonders an der West- und Südgrenze zu einer sehr wichtigen Etappe bei den Vorbereitungen auf die Mitgliedschaft Polens in der EU, und den anschließenden Beitritt zur Schengen-Zone. Die Aktivität an der Ostgrenze wiederum wurde außer der lokalen Dimension zu einem Element der Nachbarschaftspolitik der Europäischen Union.

Neue Formen und Instrumente der Zusammenarbeit

Die grenzüberschreitende Zusammenarbeit konzentrierte sich in den 60er bis 80er Jahren des 20. Jahrhunderts auf die Verbesserung der sozio-kulturellen und wirtschaftlichen Situation der Bewohner in den Grenzgebieten. Man konzentrierte sich auf Fragen, die mit dem Transit, den Übergängen, der Grenzkontrolle, dem Umweltschutz, der Entwicklung des lokalen Handels und der Dienstleistungen, der Bekämpfung der Arbeitslosigkeit, dem Gesundheitsschutz und dem Tourismus verbunden waren. Heute wird viel mehr Aufmerksamkeit auf das Zusammenwirken bei beim Fließen von Innovationen, Wissen und Technologien gerichtet.

Immer größerer Wert wird auf die Zusammenarbeit auf Spezialgebieten gelegt, es erfolgt eine Konzentration auf thematische Formen der Zusammenarbeit. Das betrifft sowie internationale Vereinigungen, als auch die grenzüberschreitende Zusammenarbeit. Neben solchen Subjekten wie die Vereinigung der Regionen Europas (Assembly of European Regions), die auf Diskussion und den Austausch von Informationen aus verschiedenen Gebieten ausgerichtet sind, entstanden thematische Netzwerke. Ein Beispiel können die Zusammenschlüsse sein, die sich mit der Energiewirtschaft und dem Umweltschutz im weitesten Sinne befassen (Climate Alliance, Allianz der Bürgermeister, das Netzwerk Energy Cities oder Renewable Energy Regions Network) oder die auf den Wissensaustausch und die Stärkung der Innovationsaktivitäten ausgerichtet sind (European Regions for Research and Innovation Network – ERRIN).

Um den Bedürfnissen, die aus der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit resultierten, entgegenzukommen, aber auch gemäß den Zielen der Politik der Kohäsion, schuf die Europäische Union Anfang des 21. Jahrhunderts ein neues Rechtsinstrument, das den

Most Staromiejski w Zgorzelcu – łączy starówkę bliźniaczych miast Görlitz i Zgorzelec. Odbudowany w 2004 roku z pomocą Unii Europejskiej w ramach INTERREG IIIA. Miejsce licznych wspólnych wydarzeń kulturalnych obu miast.

Altstadtbrücke in Görlitz – verbindet die Altstadt von Görlitz und Zgorzelec. Wiedergebaut im Jahre 2004 mit der europäischen Fördermitteln im Rahmen des INTERREG IIIA. Treffpunkt für viele deutsch-polnische kulturelle Veranstaltungen beider Städte.

wia i Solidarności, hiszpańskie Ministerstwo Zdrowia, jak również samorządy hiszpańskie i agencja regionalna z Francji. Szpital zaczął działać w 2013 r. EUWT zajmuje się bieżącą działalnością oraz realizuje projekty w zakresie służby zdrowia.

Perspektywy

W ostatnich latach, także przy okazji wdrażania nowego instrumentu współpracy EUWT, zaczęły się pojawiać głosy, że zinstytucjonalizowane kontakty, w tym w formule euroregionów już się wyczerpały w UE. Społeczności lokalne na pograniczach po latach międzynarodowych programów będą realizować wspólne inicjatywy bez wsparcia instytucjonalnego. Jednak procesy, takie jak kryzys uchodźczy, antyunijna retoryka wielu partii politycznych prowadzą do powstawania nowych uprzedzeń, rodzą wrogość i poczucie zagrożenia bezpieczeństwa.

Przyzwolenie społeczeństw na budowanie murów, przywracanie kontroli granicznej, czy też na ograniczanie swobody przemieszczania się w imię zwiększenia bezpieczeństwa budzi obawy przed odwróceniem procesów integracyjnych w Europie. Sytuacja w pobliżu granic i współpraca transgraniczna staje przed nowymi wyzwaniami. Wspieranie wszelkich inicjatyw nastawionych na współdziałanie, rozmowy, przełamywanie nowych stereotypów, poznawanie się i wspólne rozwiązywanie problemów zostaje wciąż aktualne i tak samo ważne jak kilkanaście czy kilkadziesiąt lat temu.

Adriana Skorupska, analityk programu ds. Europy Wschodniej w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych.

Kommunen, aber auch anderen staatlichen und nichtstaatlichen Körperschaften ermöglichte, Gruppen der Zusammenarbeit mit einer Rechtspersönlichkeit zu schaffen, die die Eigenschaft juristischer Personen besaßen. Die Möglichkeit, einen Europäischen Verbund für Territoriale Zusammenarbeit ins Leben zu rufen (EGTZ) wurde mit der Verordnung (EG) Nr. 1082/2006 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 5. Juli 2006 zur europäischen Gruppierung der territorialen Zusammenarbeit geschaffen, die am 17. Dezember 2013 novelliert wurde.

Derzeit sind 62 Gruppierungen registriert. Die meisten entstanden im Ergebnis der Formalisierung oder Institutionalisierung der schon bestehenden Strukturen, darunter auf dem Fundament der Euroregionen. Einige werden geschaffen, um einen Transportkorridor oder Transportweg zu verwalten, und andere für ein konkretes Objekt. Ein Beispiel für letzteres ist eines der bekanntesten Projekte – The Cerdaya Cross-Border Hospital EGTC an der französisch-spanischen Grenze. Ziel der im Jahre 2010 gegründeten Gruppierung war die Fertigstellung des Baus und die gemeinsame Verwaltung eines Krankenhauses, das sich an der Grenze beider Staaten befindet. Zu den angeschlossenen Subjekten gehören sowohl staatliche Einheiten – das französische Ministerium für Gesundheit und Solidarität, das spanische Gesundheitsministerium, als auch spanische Kommunen und eine Regionalagentur aus Frankreich. Das Krankenhaus nahm 2013 die Arbeit auf. Die EUWT kümmert sich um die laufenden Arbeiten und realisiert Projekte im Bereich des Gesundheitswesens.

Perspektiven

In den letzten Jahren sind, auch anlässlich der Einführung eines neuen Instruments der Zusammenarbeit der EGGZ, Stimmen zu hören, dass sich die institutionalisierten Kontakte, darunter die in der Form der Euroregionen, in der EU schon überlebt haben. Die lokalen Gemeinschaften in den Grenzgebieten werden nach Jahren der internationalen Programme gemeinsame Initiativen ohne institutionalisierte Unterstützung durchführen. Prozesse wie die Flüchtlingskrise, gegen die EU adressierte Rhetorik vieler politischer Parteien, führen jedoch zur Entstehung neuer Vorbehalte, rufen Feindseligkeit und das Gefühl einer Bedrohung der Sicherheit hervor.

Das stille Einverständnis der Bevölkerungen zur Errichtung von Mauern, die Wiedereinführung der Grenzkontrollen oder auch die Einschränkung der Bewegungsfreiheit im Namen einer erhöhten Sicherheit löst Befürchtungen vor einer Umkehr der Integrationsprozesse in Europa aus. Die Lage in der Nähe der Grenzen und die grenzüberschreitende Zusammenarbeit steht vor neuen Herausforderungen. Die Unterstützung aller auf Zusammenarbeit ausgerichteten Initiativen, Gespräche, Überwindung neuer Stereotypen, das gegenseitige Kennenlernen und die gemeinsame Lösung von Problemen bleibt nach wie vor aktuell und somit genauso wichtig wie vor mehr als zehn oder einigen – zig Jahren.

Adriana Skorupska, Analytikerin am Polnischen Institut für Internationale Angelegenheiten (PISM).

WYBRANE PROJEKTY PROGRAMU WSPÓŁPRACY INTERREG POLSKA-SAKSONIA 2014-2020

AUSGEWÄHLTE PROJEKTE DES KOOPERATIONSPRO- GRAMMS INTERREG POLEN-SACHSEN 2014-2020

Przygoda z Nysą – zagospodarowanie turystyczne po- granicza polsko-niemieckiego – etap IV

Partnerzy z Polski i Niemiec wspólnie promują aktywne spędzanie wolnego czasu na pograniczu. Dzięki wieloletnim wspólnym działaniom projekt doczekał się już czwartej edycji. Rozszerzył także swój zasięg geograficzny, przyczyniając się do wzrostu atrakcyjności turystycznej polsko-saksońskiego pogranicza. Czwarty etap to ponad 12 przedsięwzięć: m.in. ścieżki rowerowe, nowe trakty pieszo – rowerowe, mała infrastruktura turystyczna oraz obiekty rekreacyjne, szeroko zakrojone działania promocyjne – rajdy po szlakach, konkursy wspinaczkowe, warsztaty w wieży Kamera Obscura.

Partnerami projektu są Gmina Zgorzelec (Partner Wiodący), Powiat Görlitz, Gmina Krauschwitz, Kulturinsel Einsiedel e.V., Powiat Żarski, Gmina Łęknica, Miasto Zgorzelec, Gmina Pieńsk, Nadleśnictwo Lipinki. Suma dofinansowania wynosi 2 590 820 Euro. Całkowita wartość projektu: 3 433 105 Euro. Okres realizacji: 01.01.2017 – 30.11.2018. I oś priorytetowa – Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe.

Abenteuer Neisse – touristische Bewirtschaftung der deutsch-polnischen Grenzregion – 4. Etappe

Im Projekt handelt es sich um eine gemeinsame Großinitiative der Projektpartner aus Polen und Deutschland zur aktiven Freizeitgestaltung im Grenzland. Im Ergebnis langjähriger gemeinsamer Bemühungen der Partner entstand bereits das vierte Folgeprojekt. Dessen geographische Reichweite ist nun erweitert worden und erhöht somit die touristische Attraktivität des gesamten sächsisch-polnischen Grenzgebiets. Die vierte Etappe enthält mehr als 12 Vorhaben: u.a. neue Radwege, Fahrrad- und Wanderrouten, kleine touristische Infrastruktur, Erholungsobjekte. Zudem sind umfangreiche Publicitymaßnahmen geplant: Wettfahrten auf den Routen, Kletter-Wettbewerbe, Workshops im Turm Camera Obscura.

Die Projektpartner sind Gemeinde Zgorzelec (Leadpartner), Landkreis Görlitz, Gemeinde Krauschwitz, Kulturinsel Einsiedel e.V., Landkreis Żary, Gemeinde Łęknica, Stadt Zgorzelec, Gemeinde Pieńsk, Forstamt Lipinki. Die EFRE-Fördersumme beträgt insgesamt 2 590 820 Euro. Gesamtausgaben: 3 433 105 Euro. Voraussichtliche Projektlaufzeit: 01.01.2017 – 30.11.2018. Prioritätsachse 1. – Gemeinsames Natur- und Kulturerbe.

Partnerzy projektu *Przygoda z Nysą – etap 4.*
Abenteuer Neisse – 4. Etappe: Projektpartner

Park Mużakowski – ochrona, rozwój i promocja europejskiego dziedzictwa kultury

Muskauer Park – Schutz, Entwicklung und Förderung des Europäischen Kulturerbes

Park Mużakowski
Muskauer Park

Projekt przewiduje działania mające na celu rewitalizację i odtworzenie historycznych obiektów kulturowych i przyrodniczych o ponadnarodowym charakterze historycznym (Park Mużakowski), a także ich popularyzację. Park Mużakowski stanowi historyczną całość, podzieloną po II Wojnie Światowej pomiędzy Polskę i Niemcy. Granica biegnie wzdłuż Nysy Łużyckiej. Obszar Parku posiada wielowiekowe bogactwo historyczne, krajobrazowe i kulturowe, które dzięki transgranicznej realizacji stanie się podstawą do stworzenia wspólnej oferty turystycznej, a także powiązania Parku z europejskim szlakiem zabytków kultury oraz powstania sieci współpracy – Transgranicznej Ścieżki Kultury Parków i Ogrodów.

Partnerami projektu są Narodowy Instytut Dziedzictwa w Warszawie (Partner Wiodący) oraz Fundacja „Fürst-Pückler-Park Bad Muskau”. Suma dofinansowania wynosi 1 090 966 Euro. Całkowita wartość projektu: 1 283 489 Euro. Okres realizacji: 01.10.2016 – 30.10.2018. I oś priorytetowa – Wspólne dziedzictwo naturalne i kulturowe.

Projekty drogowe

Dofinansowanie otrzymały inwestycje drogowe, których rezultatem będzie usprawnienie przejazdów przez granicę i skrócenie czasu podróży pomiędzy miejscowościami w pasie przygranicznym. Spośród dofinansowanych inwestycji należy wymienić projekty:

Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 351 na odcinku Pieńsk – Jędrzychowice wraz z ul. Bolesławiecką i Dr. Kahlbaum – Allee w Görlitz,

Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 353 na odcinku Pieńsk – Strzelno wraz z ul. Rothenburger Strasse w Krauschwitz,

oraz Prace planistyczne związane z budową mostu granicznego Pieńsk – Deschka.

Partnerami projektów są Województwo Dolnośląskie (Partner Wiodący), Miasto Görlitz, Gmina Krauschwitz, oraz Saksoński Urząd Drog i Transportu z siedzibą Bautzen (Landesamt für Straßenbau und Verkehr, Niederlassung Bautzen). Łączna suma inwestycji wynosi 7 953 200 euro. Całkowita wartość: 9 406 706 Euro. Planowany okres realizacji: 10.10.2016 – 31.12.2019. II oś priorytetowa – Mobilność regionalna.

Die Projektmaßnahmen umfassen die Revitalisierung und Rekonstruktion der transnationalen Kultur- und Naturdenkmäler im Muskauer Park sowie die Informationsverbreitung. Der Muskauer Park ist eine gemeinsame Parkanlage, die nach dem zweiten Weltkrieg zwischen Polen und Deutschland aufgeteilt wurde. Die Staatsgrenze verläuft mitten durch den Park, entlang der Lausitzer Neiße. Das Parkgebiet ist eine erstrangige historische, landschaftliche und kulturelle Ressource, die dank der grenzüberschreitenden Projektumsetzung zu einer Grundlage für ein deutsch-polnisches gemeinsames touristisches Angebot sowie die Einbindung des Parks in das europäische Netzwerk der Kulturdenkmäler und in den zu entstehenden Grenzüberschreitenden Parks- und GartenKulturPfad.

Die Projektpartner sind Nationale Erbeinstitut in Warschau (Leadpartner) sowie Stiftung „Fürst-Pückler-Park Bad Muskau“. Die EFRE-Fördersumme beträgt insgesamt 1 090 966 Euro. Gesamtausgaben: 1 283 489 Euro. Voraussichtliche Projektlaufzeit: 01.10.2016 – 30.10.2018. Prioritätsachse 1.- Gemeinsames Natur- und Kulturerbe

Straßenbauprojekte

Das Ziel der geförderten Vorhaben ist es, Engpässe im grenzüberschreitenden Verkehr zu reduzieren und die Reisezeit zwischen den Ortschaften im Grenzgebiet zu verkürzen. Folgende Projekte erhielten die Förderung aus den Programmmitteln:

Modernisierung der Landesstrasse Nr. 351 Pieńsk-Jędrzychowice mit der Strasse Boleslawiecka und Dr. Kahlbaum-Allee in Görlitz,

Modernisierung der Landesstraße Nr. 353 Pieńsk-Strzelno mit der Rothenburger Straße in Krauschwitz,

sowie Planungsarbeiten im Zusammenhang mit dem Bau einer Grenzbrücke Pieńsk-Deschka.

Die Projektpartner sind Marschallamt Niederschlesien (Lead Partner), Stadt Görlitz, Gemeinde Krauschwitz, sowie Landesamt für Straßenbau und Verkehr, Niederlassung Bautzen. Die EFRE-Fördersumme beträgt insgesamt 7 953 200 EUR. Gesamtausgaben: 9 406 706 Euro. Voraussichtliche Projektlaufzeit: 10.10.2016 – 31.12.2019. Prioritätsachse 2.- Regionale Mobilität.

Mobilne Laboratoria Innowacyjności i Usług Wzmacniania Potencjału Innowacyjności w Regionie Transgranicznym (TRAILS)

Ideą projektu jest stworzenie warunków dla nawiązania ścisłej współpracy pomiędzy szkołami a przedsiębiorstwami, a także zorganizowanie dla uczniów szkół zawodowych, techników i liceów oraz małych i średnich przedsiębiorstw położonych na obszarze wsparcia oraz oddalonych od ośrodków akademickich mobilnych warsztatów innowacyjności.

Partnerami projektu są Uniwersytet Techniczny w Dreźnie (Partner Wiodący), Politechnika Wroclawska oraz Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego. Suma dofinansowania EFRR 1 148 085 Euro. Całkowita wartość projektu: 1 350 688 Euro. Okres realizacji: 01.08.2016 – 31.07.2018. III oś priorytetowa – Edukacja transgraniczna.

RegionalManagement.

Kompetencje i perspektywy zawodowe w polsko-saksońskim regionie przygranicznym

Projekt zakłada przygotowanie uczniów na wyzwania związane z rozwojem transgranicznego rynku pracy w dziedzinach: menedżer turystyki regionalnej i menedżer kultury. W celu zwiększenia wymiany, zdobywania kwalifikacji zawodowych, zostaną utworzone w wybranych przez zespół kierujący polskich i saksońskich szkołach Uczniowskie Agencje Turystyczne (UAT). W ramach UAT przewiduje się aktywny udział w każdej szkole 15 uczniów – ambasadorów regionu – oraz 2 nauczycieli, których zadaniem będzie wspólne opracowanie, prezentacja i promocja regionalnej oferty kulturalno-turystycznej, przeznaczonej dla innych szkół obszaru wsparcia. W tym celu uczniowie i nauczyciele uczestniczyć będą w działaniach edukacyjnych prowadzonych przez ekspertów z Polski i Niemiec (m.in. warsztaty i szkolenia) oraz w działaniach realizowanych przez UAT (m.in. Festiwal Kultury Młodzieżowej, Szkolne Targi Turystyczne).

Partnerami projektu są Saksońska Agencja Oświatowa (Partner Wiodący), Starostwo Powiatowe w Zgorzelcu, Starostwo Powiatowe w Lubaniu, Starostwo Powiatowe w Bolesławcu, Starostwo Powiatowe w Żarach. Suma dofinansowania wynosi 483 097 Euro. Całkowita wartość: 568 350 Euro. Okres realizacji: 01.09.2016 – 30.08.2019. III oś priorytetowa – Edukacja transgraniczna.

Mobile Innovationslabore und – services zum Aufbau von Innovationskapazität im sächsisch-polnischen Grenzraum (TRAILS)

Die Idee des Projekts besteht darin, die Voraussetzungen für eine enge Zusammenarbeit zwischen Schulen und Unternehmen zu schaffen, sowie Schülern und Berufsschulen, kleinen und mittleren Unternehmen im Fördergebiet mit Standorten weit weg von Wissenschaftszentren, Zugang zu modernen Bildungsformen und modernen Instrumenten durch die Schaffung der Innovationsworkshops in Form von Laboren zu bieten.

Die Projektpartner sind Technische Universität Dresden (Lead Partner), Technische Universität Breslau und Marschallamt der Woiwodschaft Niederschlesien. Die EFRE-Fördersumme beträgt insgesamt 1 148 085 Euro. Gesamtausgaben: 1 350 688 Euro. Voraussichtliche Projektlaufzeit: 01.08.2016 – 31.07.2018. Prioritätsachse 3.- Grenzübergreifende Aus- und Weiterbildung

RegionalManagement.

Berufskompetenzen und -perspektiven in der sächsisch-polnischen Grenzregion

Um den Schüler- und Lehreraustausch und den Erwerb beruflicher Qualifikationen zu fördern, werden in ausgewählten Schulen sog. „Schülerreiseagenturen“ (SRA), die aus jeweils 15 Schülern und 2 Lehrern bestehen sollen, gegründet. Deren Mitglieder werden als

Podpisanie umowy o dofinansowanie z Saksońską Agencją Oświatową
Unterzeichnung des Zuwendungsvertrags mit der Sächsischen Bildungsagentur

„regionale Botschafter“ bei der Entwicklung einer gemeinsamen Regionmarke mitwirken. Zu ihren Aufgaben gehört die Erarbeitung eines kulturellen und touristischen Angebots zur nachhaltigen Nutzung des gemeinsamen Kultur- und Naturerbes für alle im Fördergebiet befindlichen Schulen. An den fachlichen Veranstaltungen (u.a. Workshops, Schulungen) sowie an den Maßnahmen der SRA (u.a. JugendKulturFestival, Schülertourismusmesse) werden sowohl Schüler, als auch Lehrer teilnehmen.

Die Projektpartner sind Sächsische Bildungsagentur (Leadpartner), Landkreis Zgorzelec, Landkreis Lubań, Landkreis Bolesławiec, Landkreis Żary. Die EFRE-Fördersumme beträgt insgesamt 483 097 Euro. Gesamtausgaben: 568 350 Euro. Voraussichtliche Projektlaufzeit: 01.09.2016 – 30.08.2019. Prioritätsachse 3. – Grenzübergreifende Aus- und Weiterbildung.

Nie dla narkotyków – zwiększenie skuteczności policji w zakresie przeciwdziałania przestępczości narkotykowej na terenie przygranicznym polsko niemieckim.

Kluczową ideą projektu jest zwiększenie intensywności współpracy polskiej i saksońskiej policji w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępstw związanych z narkotykami i dopalaczami oraz podniesienie poziomu świadomości społecznej na temat dopalaczy i narkotyków na terenie pogranicza polsko-saksońskiego.

Partnerami projektu są Komenda Wojewódzka Policji we Wrocławiu (Partner Wiodący), Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wielkopolskim oraz Komenda Policji w Görlitz. Suma dofinansowania 944 068 Euro. Całkowita wartość projektu: 1 110 668 Euro. Okres realizacji: 01.10.2016 – 30.09.2018. IV oś priorytetowa – Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny.

Fundusz Małych Projektów

W ramach FMP możliwe będzie uzyskanie grantu (do 20 000 EUR) na małe projekty o charakterze *people-to-people* realizujące polsko-saksońską współpracę we wszystkich obszarach życia społecznego. Ich głównym celem jest rozwój stosunków międzyludzkich, wspólnych inicjatyw edukacyjnych, kulturalnych etc.

Partnerami projektu są: Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa (Partner Wiodący), Euroregion Neisse e.V. Suma dofinansowania wynosi 6 200 000 Euro. Całkowita wartość projektu: 7 294 117 Euro. Okres realizacji: 01.12.2015 – 30.06.2022. IV oś priorytetowa – Współpraca partnerska i potencjał instytucjonalny.

Adres strony Euroregionu Nysa/Funduszu Małych Projektów:
<http://www.neisse-nisa-nysa.org>

„Nein zu Drogen“ – Erhöhung der Effizienz der Polizei im Bereich der Prävention von Drogenkriminalität im deutsch-polnischen Grenzraum

Die zentrale Idee des Projekts ist die Erhöhung der Intensivität der Zusammenarbeit der polnischen und sächsischen Polizei im Bereich der Vorbeugung und Bekämpfung der Drogenkriminalität sowie Aufklärung der Bevölkerung zum Thema Drogen und Aufputschmittel im polnisch – sächsischen Grenzgebiet.

Die Projektpartner sind die Landespolizeizentrale in Wrocław/Breslau (Lead Partner), Polizeizentrale in Gorzów Wielkopolski/Landsberg und die Polizeidirektion in Görlitz. Die EFRE-Fördersumme beträgt insgesamt 944 068 Euro. Gesamtausgaben: 1 110 668 Euro. Voraussichtliche Projektlaufzeit: 01.10.2016 – 30.09.2018. Prioritätsachse 4. – Partnerschaftliche Zusammenarbeit und institutionelles Potential.

Kleinprojektfonds

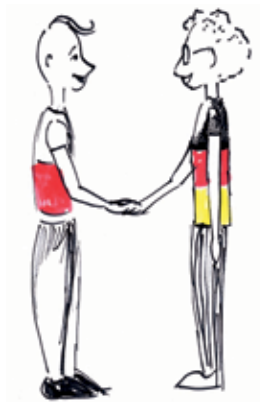
Der Kleinprojektfonds ermöglicht es, eine Förderung (max. 20 000 Eur) für sächsisch-polnische sog. *people-to-people*-Kleinprojekte in allen Bereichen des gesellschaftlichen Lebens zu erhalten. Bei den förderwürdigen Initiativen kann es sich um Vertiefung zwischenmenschlicher Beziehungen, gemeinsame Bildungs- und Kulturinitiativen o.ä. handeln.

Die Projektpartner sind: Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa (Lead Partner), Euroregion Neisse e.V. Die EFRE-Fördersumme beträgt insgesamt 6 200 000 Euro. Gesamtausgaben: 7 294 117 Euro. Voraussichtliche Projektlaufzeit: 01.12.2015 – 30.06.2022. Prioritätsachse 4.– Partnerschaftliche Zusammenarbeit und institutionelles Potential.

Link auf die Webseite der Euroregion Neisse/des KPF:
<http://www.neisse-nisa-nysa.org>

Posiedzenie Komitetu Sterującego Funduszu Małych Projektów
Sitzung des KPF-Lenkungsausschusses

www.plsn.eu